

گزارش «فرهیختگان» از نهادهایی که ۱۴ سال است باید در حوزه حجاب فعالیت کنند

در حجاب بودجه‌های بیکار

عاطفه جعفری روزنامه‌نگار

گفتن از موضوع حجاب آنقدر در این سال‌ها زیاد بوده که هر چه گفته شود، تکرار مکررات است؛ اینکه باید نهادهایی برای این کار مسئولیت داشته باشند درست است، اما اینکه به وظایفی که به عهده‌شان گذاشته می‌شود عمل کنند، موضوع دیگری است. سال ۱۳۸۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی مصوبه‌ای را تصویب کرد و طبق این مصوبه ۲۶ نهاد موظف شدند در باره عفاف و حجاب کارهایی انجام دهند، از جمله این نهادها، نیروی انتظامی، وزارت راه و ترابری، وزارت مسکن و شهرسازی، وزارت بازرگانی، سازمان ملی جوانان، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت علوم، وزارت ارتباطات، مرکز امور زنان و خانواده، سازمان تربیت بدنی، وزارت بهداشت، سازمان بهزیستی، وزارت خارجه، وزارت کار و امور اجتماعی، وزارت کشور، مجلس شورای اسلامی، قوه قضائیه، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و نیروی مقاومت بسیج هستند و وظایفی برایشان تعریف شده است؛ وظایفی که اگر بخواهیم از همه آنها صحبت کنیم، طبیعتاً کل صفحات روزنامه را کم خواهیم آورد. اما در این گزارش به چند نهاد و وظایف‌شان پرداختیم که از دیگر نهادها مهم‌تر هستند و بیشتر مسئولیت برعهده‌شان، فرهنگی است. ممکن است در تعریف این وظایف اشکالاتی وارد باشد که بماند برای صاحب‌نظرانی که باید در اصلاح این وظایف ورود کنند. در این گزارش با فرض انجام این وظایف، سراغ نهادهای مسئول رفتیم.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

یکی از نهادهای موظف در موضوع حجاب، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است؛ وزارتخانه‌ای که شاید بار بیشترین کار فرهنگی را در کشور به عهده دارد و خیلی کارها می‌تواند انجام دهد. از جمله وظایف این وزارتخانه در بحث حجاب می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: هماهنگی و نظارت بر رسانه‌های ارتباط جمعی همانند روزنامه‌ها، مجلات، محصولات سمعی و بصری، نمایش‌ها و... برای توجه به فرهنگ حجاب و عفاف و رعایت آن، حمایت مادی و معنوی از آثار فرهنگی-هنری همانند تسریع در صدور مجوز، ارائه یارانه و تشویق تولیدکنندگان آثار فرهنگی و هنرمندانی که راهکارهای تازه و جذاب در راستای توسعه فرهنگ عفاف ارائه می‌کنند، جلوگیری از انتشار و تبلیغ کالاهای فرهنگی که با فرهنگ عفاف و حجاب مغایرت داشته باشد (مانند کتاب، فیلم، نشریات، تأثیر و...)، ترویج الگوهای مناسب برای عفاف و حجاب و ممانعت از ترویج فرهنگ مذگرایی منفی در محصولات و کالاهای فرهنگی، هماهنگی و همکاری با رسانه‌های جمعی جهت ایجاد حساسیت لازم در خانواده‌ها نسبت به اهمیت فرهنگ حجاب و عفاف، تولید سمفونی و آثار موسیقایی متناسب با موضوع عفاف و حجاب، برگزاری جشنواره‌های فرهنگی-هنری، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای رواج فرهنگ عفاف و حجاب، استفاده از ظرفیت سازمان‌های فرهنگی غیردولتی و خصوصی جهت ترویج فرهنگ عفاف و حجاب، نظارت فرهنگی بر اینترنت و ایجاد سیاست‌های حمایتی و هدایتی به‌منظور تعمیق فرهنگ عفاف و حجاب و جلوگیری از ورود و گسترش مظاهر تهاجم فرهنگی، تهیه فیلم‌های سینمایی در مورد تاریخچه کشف حجاب در ایران و بررسی علل و عوامل آن، استفاده مناسب از لباس‌های اسلامی-ملی (حجاب و حجاب برتر) در فیلم‌های سینمایی و استفاده نکردن از این پوشش توسط شخصیت‌های منفی و منفور در فیلم‌ها و ارزیابی مستمر وضعیت حضور زنان در فیلم‌های سینمایی و مطبوعات. طبیعتاً بودجه‌ای که در وزارت ارشاد خرج می‌شود، بودجه زیادی است و طبیعتاً بودجه‌ای هم برای این موضوع اختصاص داده شده است، اما نکته مهم اینکه حتی اگر در وزارت ارشاد بودجه‌ای هم برای این موضوع نباشد، می‌شود با یک برنامه‌ریزی درست به این بحث رسید؛ اینکه در طول سال با توجه به این وظایف درست به موضوع حجاب پرداخته شود. فیلم‌هایی که می‌شد ساخته شود. مثلاً در مورد همین تاریخچه کشف حجاب، سعید تشکری در کتاب جدیدش که به‌طور مفصل به آن پرداختیم، به این مساله پرداخته است و تقریباً در کتابش یک فیلم‌نامه خوب نوشته که می‌شود از آن استفاده کرد، اما از کنار همه این ظرفیت‌ها به‌راحتی می‌گذریم.... کارگروهی در وزارت ارشاد تشکیل شده است، به نام کارگروه ساماندهی مد و لباس ایرانی، مطمئناً این کارگروه در بحث حجاب می‌تواند کارهای بسیاری انجام دهد، مثل همان چیزی که خودشان در سایت‌شان نوشته‌اند، که آمده‌اند تا لباس ایرانی را با همان حجاب و عفاف‌ی که در وظایف‌شان مدنظر است، آماده کنند. البته این روزها در فضای مجازی در بحث پوشش و حجاب، آدم‌های زیادی را می‌بینیم که خودشان را طراح مد و حجاب به حساب می‌آورند، اما چیزی که در لباس هایشان دیده می‌شود، حجاب نیست!

سازمان تبلیغات اسلامی

همیشه وقتی صحبت از روحانیت و وظیفه تبلیغی آنها می‌شود، ناخودآگاه یاد روحانی‌ای می‌افتم که همه زندگی‌اش را برای این گذاشته که کتاب‌ها را به مناطق محروم ببرد تا بچه‌ها اگر محرومیت دارند، از کتاب محروم نباشند. در کنار این کتاب بردن‌ها، کارهای دیگری هم انجام می‌دهد؛ کارهای تبلیغی که به همان لباسی که پوشیده و درسی که خوانده مرتبط می‌شود. حالا در اینجا که قرار است از وظایف سازمان تبلیغات درمورد عفاف و حجاب بگویم، باید تأکید کنیم که این سازمان نقش مهم و پررنگی دارد و ظرفیتی دارد که بسیار می‌توان از آن برای بحث حجاب بهره برد. از جمله وظایف این سازمان برای بحث حجاب می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: تقویت نظام تبلیغ دینی در دوره عرصه سنتی و مدرن در تعمیق فرهنگ عفاف و حجاب، آسیب‌شناسی و مطالعه توسعه فرهنگ عفاف و حجاب در نظام تبلیغی دینی و ایجاد نوآوری در این زمینه، تبیین و تبلیغ جاذبه‌ها و دافعه‌های برخی مسائل در مورد نحوه پوشش و حجاب و گسترش حیا و عفت در خانواده‌ها، تأکید بر اقدامات فرهنگی و تبلیغی-ویژه به با بهره‌گیری از توانمندی‌های رسانه‌ای و نیروی انسانی مبلغ-با هدف فرهنگسازی مثبت در زمینه توسعه فرهنگ عفاف و حجاب، تولید محصولات فرهنگی، هنری-سینمایی، نمایشی، تجسمی، کتاب، رمان و... برای کودکان و بزرگسالان در زمینه بسط فرهنگ عفاف و حجاب (توسط حوزه هنری)، توسعه فضای پرسش و پاسخ مانند برگزاری میزگرد و انجام مناظره در زمینه فرهنگ عفاف و ضوابط شرعی حجاب یا به کارگیری ابزارهای مختلف تبلیغی، برگزاری مسابقات فرهنگی-هنری و علمی با هدف جهت‌دهی به افکار نسل جوان با موضوع حجاب و عفاف و نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در تهیه طرح‌ها و برنامه‌های مناسب در این زمینه. مدیریت سازمان تبلیغات اسلامی به یک روحانی جوان سپرده شده؛ کسی که در همین چند ماه و با انتخاب‌هایی که داشته، نشان داده برایش جوان‌گرایی و راه تازه و خلاقیت داشتن مهم است. این سازمان با همه بودجه‌هایی که دارد، می‌تواند راه جدیدی را برای فرهنگسازی حجاب انجام دهد.

شهرداری

ساده‌انگاری است که همه وظیفه شهرداری‌ها در حوزه فرهنگ را نصب بیلبوردهایی با موضوع عفاف و حجاب در سطح شهر ببینیم. فعالیت در تولید محصولات فرهنگی و هنری ازجمله وظایف شهرداری‌ها است و می‌تواند برای ترویج عفاف و حجاب ورود جدی داشته باشد. ازجمله وظایفی که برای این نهاد فرهنگی لحاظ شده، عبارتند از:

گسترش فرهنگ عفاف در سطح شهر، مراکز فرهنگی، مراکز تحت پوشش شهرداری و مراکز عمومی، ایجاد مراکز مشاوره محلی جهت اطلاع‌رسانی به خانواده‌ها و جوانان به‌صورت حضوری، تلفنی و مکاتبه‌ای، با کادر مجرب و با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، جلوگیری از تبلیغ کالاهای فرهنگی و تجاری مغایر با فرهنگ عفاف و حجاب نظیر آگهی‌های تجارتنی و تبلیغاتی چهره‌های هنری و ورزشی با آرایش و حجاب ضد اسلامی، نوشتن آیات و روایات دینی، فتوای علما، وصیت‌نامه حضرت امام (ره) و... به‌منظور توسعه فرهنگ عفاف در پارک‌ها، میادین، خودروهای عمومی شهری، سالن‌های سینما، تابلوهای معابر عمومی و ورزشی با استفاده از ابزارهای فرهنگی مناسب، تأسیس فرهنگسرای حجاب برای برگزاری جلسات مرتبط، پرسش و پاسخ در زمینه حجاب، برگزاری مراسم ویژه و... تهیه تندیس، عکس و تصاویر مناسب از شخصیت‌های اسلامی، وقایع مهم تاریخی و طرح‌های نمادین و استفاده از آنها جهت نصب در اماکن عمومی مهم و تفرجگاه‌ها همراه با ترمیم و بازسازی مستمر آنها، گسترش اماکن عمومی، پارک‌ها و مراکز ورزشی مناسب برای زنان و دختران جهت گذراندن اوقات فراغت و ایجاد فضاهای مناسب جهت برخورداری آنها از آزادی عمل در رعایت حجاب توسط سازمان پارک‌ها، حمایت از فعالیت‌های عام فرهنگی و هنری دستگاه‌ها در ارتباط با گسترش فرهنگ عفاف، افزایش تسهیلات حمل‌ونقل شهری ویژه بانوان به‌منظور تأمین آسایش بیشتر آنان (نظیر رانندازی و توسعه تاکسی ویژه بانوان و...).

سازمان صداوسیما

مطمئناً اولین جایگاه برای بحث فرهنگسازی حجاب، همین سازمان صداوسیماست که این روزها بحث و حاشیه در مورد آن زیاد است؛ سازمانی عریض و طویل که می‌تواند با چند کار مناسب و ممتد این موضوع را از طریق درست فرهنگسازی کند. از جمله وظایفی که برای این سازمان در نظر گرفته شده، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: اهتمام ویژه درخصوص معرفی و ترویج فرهنگ عفاف به‌منظور نهادینه‌سازی و جذاب کردن آن، تبیین نقش حجاب و عفاف در افزایش سلامت جامعه و بهره‌وری آن از طریق تولید برنامه‌های مختلف، فرهنگسازی در زمینه اصلاح پوشش نامناسب و ارائه راه‌حل‌های موثر و فوری از طریق تولید برنامه‌های کارشناسی، گفتمان، تولید فیلم، تیزرهای تلویزیونی و...، تبیین و آموزش احکام شرعی حجاب و عفاف و رعایت حریم عفاف در خانه و اجتماع و آموزش معیارهای رفتار صحیح زن و مرد جهت برقراری روابط متعادل اجتماعی، به تصویر کشیدن ابعاد شخصیت‌های الهی اسلام چون حضرت زهرا(س)، حضرت زینب(س) و زنان نمونه از صدر اسلام تا دوران معاصر در مناسبت‌های مذهبی و ملی و تأثیر آن در فرهنگسازی و گسترش ارزش‌های اسلامی به صورت جذاب، ترویج الگوهای مناسب حجاب از طریق تولید فیلم و سریال و سایر برنامه‌های تلویزیونی و انجام مناظره علمی، فرهنگی و هنری درخصوص فلسفه حجاب و عفاف به‌منظور استحکام بنیه اعتقادی و فرهنگی جوانان، به تصویر کشیدن چهره بانوان محبّه کشورهاى خارجی در زمینه‌های مختلف فرهنگی، هنری، اجتماعی و سیاسی از طریق برنامه‌های تلویزیون و تهیه فیلم از زندگی آنان، تهیه فیلم و ارائه تصویر روشن از تاریخچه و خاستگاه کشف حجاب در ایران به‌عنوان یک حرکت سیاسی با هدف تخریب بنیان‌های فکری و عقیدتی و رفتاری زنان در جامعه، آموزش و ترویج احکام شرعی حجاب و پوشش بومی (منطقه‌ای) در جغرافیای جمهوری اسلامی ایران، به تصویر کشیدن زنان

وزارت آموزش و پرورش

اینکه از کودکی به بچه‌ها در مورد موضوعی صحبت شود، کتاب مناسب به آنها داده شود، حرف مناسب و بدون اجبار زده شود، می‌تواند تأثیرگذار باشد. وزارت آموزش و پرورش از آن نهادهایی است که باید کارهای زیادی انجام دهد و در مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۱ وظیفه دارد از جمله: آموزش، ساماندهی، توجیه و به کارگیری مدیران، معلمان و کلیه پرسنل مدارس جهت ترویج فرهنگ عفاف و حجاب در بین دانش‌آموزان و سازمان‌های مربوط نظیر بسیج، انجمن‌های اسلامی و... انجام تحقیقات لازم در مورد بسط حیا و عفاف در مدارس به‌منظور اجرای برنامه‌های فرهنگی، تربیتی و پرورشی در آن، گنجاندن موضوع عفاف و حجاب از دیدگاه آیات و روایات همراه با تبیین ضرورت و فلسفه آن برای دانش‌آموزان در کتب درسی کلیه مقاطع تحصیلی، اهتمام به مثبت‌نگری و زیبااندیشی در مورد فرهنگ عفاف و حجاب در تالیف کتب درسی، اجرای مسابقات فرهنگی-هنری و علمی با هدف جهت‌دهی به افکار نسل جوان با موضوع حجاب و عفاف و نظرسنجی از جوانان در تهیه طرح‌ها و برنامه‌های مناسب در زمینه حجاب، تجلیل از دختران و پسران نخبه و ممتاز (با توجه به ملاک‌های حجاب و عفاف و علم) و برگزاری مسابقات و معرفی افراد نمونه با توجه به ویژگی‌های الگویی آنها در زمینه پوشش، تعیین رنگ‌ها و مدل‌های متنوع در پوشش دانش‌آموزان با رعایت موازین و ضوابط شرعی جهت تأمین سلاقی مختلف، محرم‌سازی محیط‌های آموزشی و پرورشی و اداری به‌منظور ایجاد زمینه بروز نیازهای دختران با حفظ سادگی و موازین و ضوابط شرعی برای جلوگیری از خودنمایی آنها در مجامع عمومی. همه‌ما از دوران مدرسه خاطره‌های زیادی داریم؛ خاطره‌های تلخ و شیرینی که در ذهن مان نقش بسته است. طبیعتاً هراتفاقی که در این دوران بیفتد و هر رفتاری که با دانش‌آموزان انجام شود، می‌تواند زمینه‌ساز نگاه آنها به مسائل در بقیه دوران زندگی‌شان باشد، پس نقش آموزش و پرورش در حوزه حجاب به نسبت نهادهای دیگر می‌تواند مهم‌تر و حساس‌تر باشد.

کدام فراموشی

وقتی نهادهای فرهنگی در تمام این سال‌ها نسبت به وظایف اصلی خود در حوزه فرهنگ حجاب و عفاف کم‌کاری کردند، شاهد این هستیم که در سال‌های اخیر مساله حجاب تبدیل به مساله غیرفرهنگی در کشور شده است. از طرف دیگر شاهدیم برخی کاربران دنیای مجازی و همچنین برخی خارج‌نشین‌های این فضای رسانه‌ای، تمام قوای خود را به کار گرفته‌اند تا از همین ناحیه، دوپارگی فرهنگی جامعه را تشدید کنند. شاهد مثال جریانی است که با انتشار کلیپ‌هایی توهین‌آمیز به آمران به معروف و نضای مجازی شروع شد و لاجرم بخش مهمی از اعتبار نیروی انتظامی کشور برای مقابله با متخلفان قانون عفاف و حجاب در حال هزینه دادن است. واضح است که وقتی قاعده و قانون فرهنگی حجاب و عفاف، در نقطه تبیین و ارزشگذاری از سوی نهادهای فرهنگی دچار غفلت شود، با سوءاستفاده بدخواهان، تبدیل به یک مساله غیرفرهنگی خواهد شد.

